

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Superadditur auctoritatis ratio circa elisionem motivorum intellectus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

Dominici corporis separare. Necesse jam est, fundamenta affirmantis hujus, & negantis sententiarum, vel æqualia esse, vel inæqualia. Si sunt æqualia elidunt se mutuo juxta adversarios, & necessario suspenditur judicium, sicut suspendit dubitans, dum dubitat. Si autem inæqualia dicantur, uti reipsa sunt, cum sint dissimilia, à majori eliditur minus fundamentum juxta eosdem adversarios, & illi soli parti potest præstari assensus. Necesse igitur erat ex eorundem sententia, Augustinum, de quo debitari non potest, quin utriusque partis fundamenta consideraverit satis, & percussuerit; vel alteram ex illis opinionibus approbare cum sua praxi, & alteram reprobare cum sua; vel certe neutram, aut approbare, aut reprobare, atque fateri, nescio, quid dicam. At Augustino neutrum horum visum est, sed agnoscit simultaneum eorum motivorum invicem oppositorum vigorem, ac sufficientiam, & permittit unicuique assensum, & praxim utriusque opinionis juxta motum pie affectionis in unoquoque prævalentis. Pie, inquam, affectionis, quia rationes optinendi non variantur directe pro diversitate individuationum, & habituum, & resultantium ex illis cognitionum, sed solæ cognitiones affectivæ, ipsique affectus. Audiantur verba resolutoria Augustini immediata ad controversiam modò relatum. *Rectius inter eos fortasse quispiam dirimit litem, qui monet, ut præcipue in Christi pace permaneant. Faciat autem unusquisque, quod secundum fidem suam pie (ex vi pie affectionis) credit esse faciendum. Neuter enim eorum exhonorat corpus, & sanguinem Domini, si saluberrimum Sacramentum certum honorare contendunt. Nec enim litigaverunt inter se, aut quisquam eorum se alteri proposuit Zachæus, & ille Centurio, cum alter eorum gaudens in domum suam suscepit Dominum, alter dixerit: Non sum dignus. Ambo Salvatorem honorificantes diverso, & quasi contrario modo: Ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consequuti. Valet etiam ad hanc similitudinem, quod in primo populo unicuique manna secundum propriam voluntatem in ore sapiebat; sic in ore cuiusque Christiani sacramentum illud quomodo sumatur, estimandum (sequente utique diversitate judiciorum diversitatem affectuum.) Nam & ille honorando non audeat quotidie sumere, & ille honorando non audeat ullo die prætermittere. Contemptum solum non vultibus ille, sicut manna fastidium. Censet igitur Augustinus præventos iidem apud utrumque rationibus dubitandi hinc, & inde diversis posse, & physicè, quod modo intendo, & honestè, de quo dicam paulò post, subinducere judicium prædictum diversum ex diverso imperio voluntatis juxta diversitatem præexistentis pie affectionis, atque adeò rationes dubitandi non necessariò se invicem elidere saltem mutuo, & sæpè nec non mutuo. Nempe occurrunt sæpè rationes dubitandi proportionales rationibus Augustinianæ hujus quætionis, quarum tamen neutra putatur ab Augustino elisa fuisse per alteram.*

Superadditur auctoritati ratio circa elisionem motivorum intellectus.

ART. CXXIX. Auctoritatibus, quæ cogunt intellectum, adjungenda modo est ratio, quæ quietet eundem. Ratio, inquam, tum elisionis mutui motivorum similium, & æ-

qualium, tum non mutui similium, similiumque nullius elisionis motivorum dissimilium, seu diversarum speciei, adeoque inæqualium, deinde excessus simpliciter, inquam determinatè cadentem, sit anceps. Quicunque opinatur circa aliquod obiectum, necesse est, ut assentiatur, vel dissentiat præferat motivo dissentendi, aut è converso, quæ alterum judicet esse verax, alterum fallax. Impossibile autem est, ut quis præferat motivum aliquod motivo alii omninò simili, & æquali, & alterum dicat esse verax, alterum fallax. Eo namque ipsorum præferret, simulque post haberet eidem secundum idem, & de eodem secundum idem pronuncietur esse verax, simulque fallax. Quia in omnibus similibus, & æqualibus omnia sunt eidem præter individuationem, quæ nullaprorus vi movendi prædicta est, præcisè ratione sui; cum nulla prorus perfectio intellectum sit perfectio aliqua, utpotè activa eorum aliquo modo. Impossibile igitur est, ut præter motivis hinc, & inde omnino similibus, & æqualibus opinetur in alterutram partem, utque vel assentiatur, vel dissentiat, ac proinde motiva talia continent intellectum in eadem indeterminabilis suspensum statu, in quo foret, si nullum prorus in alteram partem appareret motivum. Hoc autem dicitur, id est ea motiva elidere se mutuo juxta conceptionem, quem præmissis ex sensu communis. Rationem istam expostitam à nobis generet, suggesti subalter in specie, atque in individualibus terminis Augustinus verbis illis relatis paulò prius art. 125. ante med. Nihil est, quod distinguatur, & elidatur eorum, sive accusat alterum, se criminatur, sive se purgat, defendit eum, quem criminari videtur. Indeterminatione facile concluditur ex motivis similibus, & dissimilibus, seu inæqualibus intra eandem speciem, quod minus est, elidi à majori motivo. Quia si excessus majoris motivi præcedatur formaliter à reliquo, per hoc reliquum intelligitur elisionem motuum totum motivum minus, ut patet ex ratione mox ponderata. Ergo excessus ipse superest cum eodem omninò vi pertrahendi intellectum ad id, quod vigeret, si nullum prorus motivum ad id esset pro parte opposita; ac proinde motivum minus eliditur absolute à toto motivo majori, & non è converso, atque intellectus manet necessitatus, ut si quidem opinetur, soli possit accommodari, ac assenti eidem motivo majori: Jam quando motiva sunt dissimilia, seu diversæ hinc, & inde speciei, atque excessus simpliciter alterutris determinatè superat alterum est immanifestus, ac anceps; ex eo apparet neutrum elidi totaliter, ac omnimodè ab altero. Quod videlicet utrumlibet ex hujusmodi motivis præcedat alteri quoad perfectionem differentialem, ac propriam suæ speciei, & simul superatur ab eodem altero quoad perfectionem differentialem, ac propriam ipsius alterius. Quodlibet enim habens in se aliquam perfectionem, quod deest in altero, eateus excellit, & hoc alterum eadem tenus excellit. Cum ergo utrumlibet ex motivis specie diversis habeat in se perfectionem suam specialem, quæ caret motivum oppositum, constat utrumlibet eorum præcellere alteri secundum aliquod, & vicissim superari ab eodem altero secundum aliquod. Oñsentium autem non per se motivum simpliciter minus elidi per motivum simpliciter

eliter majus, non est converso; motiva verò invicem omnino aequalia elidere se mutuo totaliter. Ut enim libere igitur ex motivis invicem oppositis, & dissimilibus inter se specie elidit alterum, & eliditur vicissim ab altero secundum quid; & quando neutrum excellit simpliciter, & absolute supra alterum est manifestum, ac evidens, atque omnino certum, neutrum elidit alterum, aut eliditur ab altero simpliciter, ac totaliter, sicut accidit mutuo in motivis omnino similibus, simulque omnino aequalibus, & non mutuo in simul inaequalibus, sed superest in uno quilibet eorum perfectio specialis, & propria ipsius tanquam victrix, & excedens negativè, quatenus non est certum, ac manifestum, quod superetur absolute à perfectione speciali, ac propria motivi oppositi, cum tamen sit certum, ac manifestum, quod se tota sit excellit quidam supra totum motivum oppositum.

ART. CXXX. Quapropter, ut jam accedam ad summam principalem immediatam totius hujus discussionis, intellectus utramque motivis ejusmodi diversarum specierum, vi eorum manet indifferens, & proximè dispositus, ut accedente adminiculo exteriori inclinationis, & imperii voluntatis, vel ferre ad utrumlibet eorum ad instar excedentis simpliciter, assensum illi, quandoquidem ipsa habet similitudinem quandam cum excedenti simpliciter, vel ut ad neutrum feratur, & neutri adhæreat absolute, cum utrinque habeat, per quod sufficienter retineatur. Confirmatur hoc, & explicatur exemplo libertatis pure contradictionis, seu puri exercitii, de qua tenetur supra, sed sub alia luce. Præventus motu fallibili assentiendi alicui objecto, quin simul appareat ullum motivum dissentienti, eo ipso constituitur liber libertate contradictionis, seu ad assensum, & ad suspendendum assensum. Qua in re omnes absque ulla controversia conveniunt. Ratio enim non alia esse potest, quam quia motivum fallibile, & continet in se perfectionem aliquam, qua fundat spem attingendæ veritatis, si ipsi præbeatur assensus, & simul subest alicui imperfectioni, qua fundat periculum, & incutit timorem incidendi in falsitatem, nisi suspendatur assensus; atque excessus perfectionis supra imperfectionem, & spei supra periculum, ac timorem, nec non est converso est incertus, & anceps. Unde fit, ut intellectus per tale motivum reddatur habilis, & dispositus in actu primo proximo, tum ad adherendum illi perfectioni per assensum, tum ad fugiendum ab illa imperfectione per suspensionem assensus, juxta inclinationem, & imperium voluntatis libere, vel ere & ad eam spem, tandemque amplectentis, vel succumbentis illi timori, & præcaventis illud periculum, quin perfectio ejusmodi, & imperfectio, spes, & timor elidant se, vel mutuo, vel non mutuo ex parte actus primi. Eadem autem est ratio de perfectionibus, & imperfectionibus duorum motivorum specie diversorum invicem contingentibus, cum obscuro, & ancipiti extrinseco simpliciter in ordine ad assensum, & dissentium, vel ad assensum hujus, & oppositi, nec non ad suspensionem utriusque simul, quæ est de perfectione, & imperfectione unici motivi simpliciter sibi invicem repugnantibus in ordine ad assensum, & ad suspensionem assensus, uti facile & clarè apparebit vobis considerare. Idem ulterius confirmari valde potest à posteriori, observata pertinaci emulatione animi, conditionum, aut possessionum specie diversarum cum excessu simpliciter aliarum supra illas obicere, & ancipiti, aut non usquequaque

apud omnes manifestò, proptereaque unisquibusque æstimantibus, atque omnino judicantibus, juxta affectus proprii prædominium, suam seu conditionem, seu professionem esse meliorem, ac præstantiorem, quam seu conditionem, seu professionem æmulum suorum. Emulationes ejusmodi, ac dissensiones sunt nimis notæ inter litterarios, & militaris professionis homines; inter Senatores, & Duces; inter nobiles versatos, sed tennes, ac imbecilles, & novos, sed opulentos, ac prævalidos; inter Monarchicos, & Republicanos supparis utrobique gradus; pictores inter & statuarios inter hos utroque, & sutores, & sic de aliis innumerabiliter. Quæ certè emulationes, & dissensiones, de præeminentia invicem oppositorum, dissensiones dari nequaquam possent, si intellectus flexi non posset in utramlibet partem, & præeminentis affectus, & imperii voluntatis, sub motivis specie diversis, & ancipitis mutui excessus simpliciter. Nempe rationes, quibus singuli ex prædictis nituntur, sunt obviæ, & æquè bene notæ apud utramque respectivè factionem, atque illas sibi invicem satis, superque notificant opportunè, inopportunè, ac proinde ex sola affectuum discrepantia erumpunt in assensus contrarios, unoquoque æstimante rationes sibi faventes tanquam absolute, & simpliciter meliores, illisque adherendo tanquam veracibus, & rejiciendo rationes contrarias tanquam inferiores, ac fallaces. Neutra igitur ejusmodi rationes se invicem unquam elidunt, sed ambæ simul fovent assertam libertatem specificationis.

Satisfit duobus argumentis adversus libertatem opinandi.

ART. CXXXI. EX dictis hucusque, facile dirimuntur duo fundamenta adversariorum, quæ proposuimus supra art. 109. & 110. Ad 1. quod erat de potentia necessaria, & centro, dicendum est, intellectum esse quidem potentiam ex suo præcisè conceptu formali necessariam, non tamen ea necessitate, qualis reperitur in elementis, & mixtis inanimatis, nec non in aliis rationis, & consensu eidem rationi universalitatis expertibus, sed esse potentiam rationalem, & proinde universalem ad totum ens, atque multimodis ordinabilem, ac perducibilem ad scopum, & centrum suum, quod est veritas, eadem utique proportionali ratione, qua voluntas, propter omnino similem, & æqualem amplitudinem universalem objecti, variis, ac multimodè diversis viis ordinatur, ac perducitur ad scopum, & centrum suum, quod est bonitas. Ratione autem hujus uniformis in utraque potentia universalitatis objecti, & consequentis ad istam universalitatem multipliciter mediorum invicem incompossibilem, accedente in super mobilitate utriusque potentie, non per res ipsas, seu per veritatem, & bonitatem, ut sunt in se à parte rei, seu per easdem prout, & quatenus apparent in præviis, seu apprehensionibus, seu enunciationibus, quas evenit esse invicem inæquales inæqualitate contraria, quæ convenit in se rebus representatis, sicut etiam evenit hanc ipsam inæqualitatem, tam rerum, quam cognitionum ita defectuosæ, ac inadæquatè representati, ut non innotescat manifestè, & cum totali certitudine, utra ex parte determinatè se teneat excessu simpliciter, tum rei, tum representationis, sed utriusque maneat tantum veluti excedens quoad aliquid, & veluti